

MODELE DE COMPATIBILITATE ÎN RELAȚIILE PERSONALE*Violeta MAHU**Catedra Psihologie*

This article presents the model of compatibility in personal relationships through its components such as complementarity and similarity. Diverse authors give greater or smaller importance to one or another component of compatibility. The compatibility of traits is effectuated at a micro level of a relationship, and is considered important in such areas as personality, values, roles and demographical aspect.

Complementarity can be more important for the development of a relationship rather than the initial stage of attraction. A person with specific needs can search for those qualities in other persons, and find those persons more attractive.

Similarity can be important because it maintains the balance or consistence in our relationships.

Relationships are balanced when the positive and negative valences are in accordance.

Faptul că relațiile personale și de prietenie sunt importante este evident. Doar trebuie să reflectăm pentru un moment asupra sursei de satisfacție maximă, dar și de durere maximă, ca să apreciem că nimic mai mult nu atinge extremele emoționale în relațiile personale cu alții. Toți relevă cât de important este faptul de a iubi și de a fi iubit, aceasta manifestându-se îndeosebi în momentele de criză, de tranziție, dar în afara funcțiilor instrumentale, relațiile personale sunt, pur și simplu, „un lucru bun”. Relațiile cu prietenii, semenii, copiii, par-tenerii ne fac viața plină de sens.

Poeți, scriitori, regizori, filosofi au studiat relațiile personale în scopul de a descoperi marea lor importanță, mecanismul de funcționare și cum poate fi îmbunătățită calitatea lor. Deși problema explicării și îmbunătățirii relațiilor de prietenie, a căsătoriilor și relațiilor sociale în general este studiată mult, noi suntem, totuși, doar la începuturi. Nici înțelepciunea populară nu ne poate ajuta uneori, căci ne oferă incertitudini și sfaturi conflictuale („Opușii se atrag”, dar și „Cine se aseamănă se adună”). Astfel de maxime incită un șir de întrebări mult mai complexe. Să ne întrebăm nu doar care factori contează mai mult pentru similaritate sau complementaritate, dar și ce fel de similaritate sau complementaritate și în ce mod contează? Contează doar atracția inițială sau promovează o bună relaționare ce se dezvoltă în timp? Ce tip de relații afectează? Cum decurg în viața reală a relațiilor? Cum similaritatea sau complementaritatea duce la comportamente sau stiluri de comunicare ce creează diferite tipuri de experiențe relaționale în cupluri?

Compatibilitatea

Modelele majore prin care s-au examinat relațiile personale, și anume, alegerea partenerului și dezvoltarea relației ulterioare de-a lungul ultimilor 30 de ani, au postulat ideea că alegerea partenerului este cuprinsă în testarea compatibilității de către parteneri. Tradițional, modelul de testare a compatibilității presupune că alegerea partenerului se efectuează prin compararea gradului de „potrivire” dintre diverse atribute stabile atât psihologice, cât și sociale. Compatibilitatea calităților este efectuată la un micronivel al relației și este considerată importantă în astfel de arii ca personalitatea, valori, roluri și aspect demografic. În cele ce urmează vor fi analizate cele două aspecte ale compatibilității, și anume, complementaritatea și similaritatea.

Complementaritatea

Înțelepciunea populară spune că opușii se atrag, însă adevăratele opusuri puțin probabil că se vor întâlni cu atât mai puțin se vor simți atrași unii de ceilalți. Cu toate acestea, este posibil să ne simțim atrași de către cei cu care putem împărtăși valori similare și nevoi unice. Gratificarea nevoilor însă poate lua forma calităților complementare. De exemplu, o persoană vorbărească se poate simți mult mai confortabil cu un bun ascultător, ei nu sunt opuși, deoarece împărtășesc aceleași atitudini, însă ei au aptitudini complementare și pattern-uri comportamentale. Complementaritatea poate fi mai importantă în dezvoltarea relației decât la stadiul inițial de atracție. Însă o persoană cu nevoi specifice poate căuta aceste calități la altă persoană și consideră astfel de persoane mult mai atractive.

Unul dintre modelele timpurii ale compatibilității postulează ideea precum că complementaritatea nevoilor de personalitate este importantă în selecția partenerului. Ipoteza de bază a acestui model este: „În selecția partenerului fiecare individ caută în interiorul câmpului lui de eligibilitate acea persoană care promite cel mai

mult că îi va gratifica nevoile la maximum". Această gratificare pare să rezulte din două tipuri de complementaritate. Tipul I este atestat când aceeași nevoie este gratificată la ambii parteneri, dar la diferite niveluri de intensitate. De exemplu, când un partener are nevoia înaltă de a fi dominant, iar celălalt are o nevoie joasă de a fi dominant. Tipul II de complementaritate este atestat când un partener are nevoia înaltă de a fi dominant, iar celălalt are o nevoie înaltă de a fi supus.

Baza conceptuală a complementarității în relațiile personale este pusă încă pe la începutul anilor '50 ai secolului XX. Conform lui Sullivan (1953), relațiile apropiate sunt caracterizate prin stiluri complementare de personalitate. Sullivan a prezentat o bază conceptuală pentru teoria interpersonală, demonstrând că oamenii sunt atrași unul de celălalt, în mare parte, pentru a reduce anxietatea și pentru afirmarea reciprocă a conceptului de sine. După Sullivan, când aceste obiective sunt atinse, interacțiunea este complementară. Însă nu ne-a oferit căi pentru a măsura și categoriza tipurile de interacțiuni care produc complementaritatea. O structură mai complexă a apărut mai târziu, începând cu Leary (1957), fiind reînnoită și redefinită de către Kiesler (1996) și Wiggins (1991) care a devenit un model popular și valid pentru conceptualizarea, măsurarea și testarea aspectelor teoriei interpersonale.

În majoritatea modelelor, conduitele interpersonale sunt aranjate pe două axe: *statut* (indicat pe un continuum de la dominare la supunere) și *afiliere* (indicat pe un continuum de la ostilitate la amicitie). În baza acestor două dimensiuni ortogonale, stilurile de personalitate au fost împărțite în 4, 8 sau chiar 16 diviziuni care sunt diferențiate una de alta printr-un grad mai mare sau mic al statutului și afilierii. În cadrul acestui model, complementaritatea este definită prin stiluri de personalitate care sunt opuse pe axa *statut* și similare pe axa *afiliere*. Așadar, stilul de personalitate amical-dominantă se va complementa cu stilul de personalitate amical-supusă, iar stilul de personalitate ostil-dominantă se va complementa cu stilul de personalitate ostil-supusă. Prin contrast, anticomplementaritatea este definită prin stiluri de personalitate care sunt similare pe axa *statut* și opuse pe axa *afiliere*. Conform acestei teorii, stilurile de personalitate complementare maximizează reducerea anxietății și confirmă conceptul de sine, pe când stilurile de personalitate anticomplementare măresc anxietatea și nu confirmă conceptul de sine.

Deși cercetătorii aduc argumente în favoarea ipotezei complementarității, majoritatea studiilor au fost însă focalizate asupra stadiilor inițiale ale unei relații, decât pe stadiile ulterioare ale unei relații apropiate pe termen lung. Astfel de focalizare nu ia în considerare efectele stilurilor de personalitate complementare care pot fi observate cel mai clar după ce relația a progresat și a depășit etapa incipientă în care rolurile sociale supraînvățate ale interacțiunilor mai puțin probabil vor dicta interacțiuni.

Similaritatea

O ipoteză opusă celei de complementaritate susține că alegerea partenerului se face pe baza similarității. Similaritatea dintre parteneri există în diverse caracteristici demografice, precum familia, religia, etnia, inteligența etc., la fel și între caracteristici de personalitate, atitudini, valori și atractivitate fizică.

Cele mai consistente rezultate demonstrează că noi simpatizăm oamenii care sunt ca și noi, îi preferăm pe cei care sunt asemănători cu noi după vârstă, înălțime, inteligență, statut social, atitudini și valori. Similaritatea poate fi importantă, deoarece menține balanța sau consistența în relațiile noastre. Relațiile sunt balansate când valențele pozitive sau negative au ceva comun. De exemplu, dacă îți place psihologia și prietena ta Maria, relația cu preferințele tale și cu prietena ta vor fi în balanță dacă și Mariei, la fel, îi place psihologia; dacă Maria nu este de acord cu tine, elementele tale cognitive sunt disbalansate. O altă interpretare a efectului similarității denotă că noi nu atât suntem atrași de cei care seamănă cu noi, pe cât suntem afectați de către cei care nu sunt ca noi, efectul numindu-se ipoteză de repulsie.

Huston și Levinger (1978) au subliniat patru explicații privind faptul că similaritatea poate induce compatibilitate în relații. Ele sunt: (a) similaritatea poate fi direct reîntărită; (b) similaritatea poate confirma stima de sine, valoarea personală a individului; (c) similaritatea implică faptul că partenerul îl va asigura cu experiențe benefice; (d) similaritatea este importantă doar pentru faptul că corelează cu valoarea afectivă a caracteristicilor partenerului.

Cercetările psihologice asupra atracției inițiale continuă a fi analizate, însă în lucrările privind procesele unei relații dezvoltate precum este căsătoria, cercetătorii își concentrează atenția asupra structurării cogniției în *pachete de organizare a memoriei* referitor la dezvoltarea unei relații (Honeycutt, 1993), la dezvoltarea unei *culturi relaționale* (Wood 1982), conexiunea *schemelor* relaționale diverse (Andersen, 1993),

rolul conștientizării unei relații și comunicarea în cadrul unei relații (Acitelli, 1993). În ultimii ani s-a recunoscut importanța faptului că și părțile-terțe la fel influențează forma și structura dezvoltării unei relații, managementul conflictului. Un fel de relații ale unei persoane influențează relația de alt fel, de exemplu, tipul de relații pe care le aleg adolescenții sunt puternic influențate de către grupul de prieteni cărora le aparțin.

Cercetările social-științifice asupra relațiilor au devenit mai coordonate relativ recent – începutul, mijlocul anilor '80 – atacând astfel de aspecte precum relaționarea cu alții. În același timp, cercetările asupra aspectelor specifice ale relației, precum atracția, curtenia, căsătoria, sunt descrise în discipline separate, cum ar fi psihologia socială, comunicarea, studii asupra familiei, sociologie și psihologie clinică. De exemplu, acum există Rețeaua Internațională a Relațiilor Personale (International Network on Personal Relationships), Revista Relațiilor Sociale și Personale (Journal of Social and Personal Relationships) și un șir de conferințe internaționale cu același generic. Dezvoltarea cercetărilor cu abordări *multidisciplinare* (diferite discipline) cât și *interdisciplinare* (cooperarea diferitelor discipline) a făcut posibilă discutarea de către diferite departamente științifice mai accesibilă. Drept rezultat, este clarificată abordarea diferită a grupurilor disciplinare asupra relațiilor personale care în același timp pot contribui la descoperiri valoroase.

Bibliografie:

1. Leary T. Interpersonal diagnosis of personality. - New York: Ronald, 1957.
2. Sullivan H. S. The interpersonal theory of psychiatry. - New York: Norton, 1953.
3. Vanzetti N., Duck S. A lifetime of relationships. United States, 1996.
4. Wiggins J. S., Phillips, N. & Trapnell, P. Circular reasoning about interpersonal behavior: Evidence concerning some untested assumptions underlying diagnostic classification // Journal of Personality and Social Psychology. – 1996. - № 56. - P.296-305.
5. Weber A. Social Psychology. United States, 1992.

Prezentat la 20.04.2007